

УДК 347.121.2:3.083.8:342.951:351.77

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-3\(3\)-73-86](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-3(3)-73-86)

Мироненко Валентина Петрівна кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, тел.:(097) 020-02-83, <https://orcid.org/0000-0001-8841-8855>

Куцик Катерина Володимирівна кандидат юридичних наук, доцент, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, тел.:(050) 264-59-96, <https://orcid.org/0000-0001-9365-5935>

Якимець Олексій Іванович кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін. Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, тел.:(067) 264-88-89, <https://orcid.org/0000-0002-7030-104X>

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАЄМНИЦІ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я ОСІБ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ НА ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ

Анотація. В науковій розвідці зазначається, що розвиток сучасних інформаційних технологій, цифровізація суспільних процесів, перенесення та зберігання значного масиву інформації в електронному форматі шляхом внесення відомостей про особу в різноманітні бази даних, реєстри тощо зумовлюють актуалізацію питання захисту інформації про особу. Особливо гостро це питання стоїть щодо конфіденційності особистої інформації, частиною якої є і інформація про стан здоров'я.

Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо забезпечення таємниці про стан осіб, які страждають на психічні розлади; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині забезпечення та реалізації права на психіатричну допомогу, зокрема щодо забезпечення таємниці про стан осіб, які страждають на психічні розлади.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики загального стану проблеми забезпечення таємниці про стан осіб, які страждають на психічні розлади, а також визначення наявних актуальних питань в межах досліджуваної проблеми); формалізації, аналізу та синтезу (для розкриття основних актуальних та проблемних питань у сфері

забезпечення таємниці про стан осіб, які страждають на психічні розлади); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Значна увага щодо забезпечення дотримання права фізичних осіб на таємницю про стан здоров'я, приділена найменш захищеній категорію населення – особам, які мають вади психічного здоров'я та потребують сторонньої участі та допомоги. Йдеться про факти виявлення у фізичних осіб психічних розладів та необхідності надання їм відповідного лікування у спеціальних закладах з надання психіатричної допомоги. Авторами наголошено, що дотримання таємниці про стан здоров'я названої категорії фізичних осіб, слід розглядати крізь призму таких понять, як лікарська, медична, психіатрична таємниця. Проаналізовано чинне національне та міжнародне законодавство у сфері забезпечення права фізичної особи на таємницю про стан свого здоров'я, і зокрема осіб, які страждають на психічні розлади та зроблено слушні висновки про відмінність лікарської та медичної таємниці. На думку авторів, така відмінність полягає у сфері застосування: перша – має місце у публічно-правовій сфері, а друга притаманна приватно-правовій сфері. Обґрунтовано необхідність введення в спеціальне законодавство поняття «психіатрична таємниця».

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на питаннях правового забезпечення таємниці про стан осіб, які страждають на психічні розлади, а також доповнення відповідного національного законодавства поняттям «психіатрична таємниця». Це надасть змогу у подальшому розвивати даний аспект юридичної науки та привести національне законодавство у відповідність до вимог міжнародних актів.

Ключові слова: фізична особа, психічне здоров'я, психічний розлад, лікарська таємниця, медична таємниця, таємниця про стан здоров'я, персональні дані, що стосуються здоров'я, психіатрична таємниця.

Myronenko Valentyna Petrivna candidate of legal sciences, professor, head of the department of civil and legal disciplines, National Academy of Internal Affairs, Sq. Solomyanska, 1, Kyiv, tel.:(097) 020-02-83, <https://orcid.org/0000-0001-8841-8855>

Kutsyk Kateryna Volodymyrivna candidate of legal sciences, associate professor, senior lecturer of the Department of Civil and Legal Disciplines, National Academy of Internal Affairs, Sq. Solomyanska, 1, Kyiv, tel.:(050) 264-59-96, <https://orcid.org/0000-0001-9365-5935>

Yakimets Oleksiy Ivanovich candidate of legal sciences, associate professor, professor of the department of civil and legal disciplines, National Academy of Internal Affairs, Sq. Solomyanska, 1, Kyiv, tel.:(067) 264-88-89, <https://orcid.org/0000-0002-7030-104X>

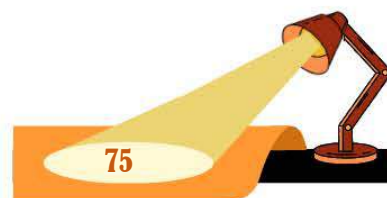
TO THE QUESTION OF ENSURING SECRECY ABOUT THE HEALTH CONDITION OF PERSONS SUFFERING FROM MENTAL DISORDERS

Abstract. Scientific research notes that the development of modern information technologies, the digitalization of social processes, the transfer and storage of a large amount of information in electronic format by entering information about a person in various databases, registers, etc., lead to the actualization of the issue of protection of personal information. This issue is particularly acute in relation to the confidentiality of personal information, part of which is information about the state of health.

The materials of the research are: 1) regulatory and legal support for ensuring secrecy about the condition of persons suffering from mental disorders; 2) the works of domestic and foreign authors who conduct their scientific and practical research in the area of ensuring and implementing the right to psychiatric care, in particular, regarding the provision of secrecy about the condition of persons suffering from mental disorders.

In the process of carrying out the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping (to characterize the general state of the problem of ensuring secrecy about the state of persons suffering from mental disorders, as well as to determine the existing current issues within the limits of the investigated problem); formalization, analysis and synthesis (to reveal the main topical and problematic issues in the field of ensuring secrecy about the condition of persons suffering from mental disorders); logical generalization of results (formulation of conclusions).

Considerable attention is paid to the least protected category of the population - persons who have mental health disorders and need external participation and assistance. It is about the facts of detection of mental disorders in individuals and the need to provide them with appropriate treatment in special psychiatric care institutions. The authors emphasized that the observance of secrecy about the state of health of the mentioned category of natural persons should be considered through the prism of such concepts as medicinal, medical, and psychiatric secrecy. The current national and international legislation in the field of ensuring the right of an individual to secrecy about his health, and in particular of persons suffering from mental disorders, was analyzed, and valid conclusions were drawn about the difference between medicinal and medical secrecy. According to the authors, such a difference lies in the field of application: the first takes place in the public legal sphere, and the second is inherent in the private legal sphere. The need to introduce the concept of "psychiatric secrecy" into special legislation is substantiated.

In further scientific research, it is proposed to focus attention on the issues of legal protection of secrecy about the condition of persons suffering from mental disorders, as well as the addition of the relevant national legislation to the concept of "psychiatric secrecy". This will make it possible to further develop this aspect of legal science and bring national legislation into compliance with the requirements of international acts.

Keywords: individual, mental health, mental disorder, doctor's secrecy, medical secrecy, secrecy about health condition, personal health-related data, psychiatric secrecy.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій, цифровізація суспільних процесів, перенесення та зберігання значного масиву інформації в електронному форматі шляхом внесення відомостей про особу в різноманітні бази даних, реєстри тощо зумовлюють актуалізацію питання захисту інформації про особу.

Дискусійні питання щодо охорони таємниці виникають, по-перше, вже щодо термінологічного визначення даного поняття. Справа в тому, що сьогодні відсутня єдина думка з питання визначення поняття «таємниця». Разом з цим, в контексті захисту відомостей про особу та стан її здоров'я у правових документах зустрічаються такі поняття як лікарська таємниця, медична таємниця, таємниця про стан здоров'я, персональні дані, що стосуються здоров'я, а в наукових публікаціях деяких вітчизняних науковців зустрічаємо поняття психіатричної таємниці. Щодо їх правового визначення також точаться наукові дискусії, а відтак, на наш погляд, окреслена ситуація стимулює до нових наукових пошуків у зазначеному напрямку.

У національному законодавстві питання забезпечення конфіденційності особистої інформації, включно з інформацією про стан здоров'я, а також проведення різного роду лікарських процедур, певною мірою відображено у низці норм таких нормативно-правових актів: Конституції України (ч. ч. 1, 2 ст. 32, ст. 34), Цивільного кодексу України (ч. 4 ст. 285, 286), Кримінального кодексу України (ст. ст. 132, 145), Закону України «Про інформацію» (ст. 21), Закону України «Про захист персональних даних» (ст. 7), Закону України «Про доступ до публічної інформації» (ст. ст. 6-8), Основ законодавства України про охорону здоров'я (ст. ст. 39-1, 40, 78 («г»)), Закону України «Про психіатричну допомогу» (ч. ч. 1, 8 ст. 6).

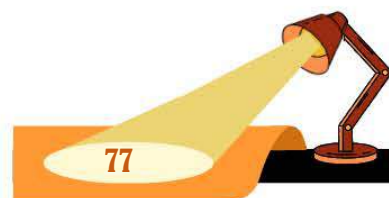
Міжнародні засади конфіденційності медичної інформації про стан здоров'я особи були сформовані в повоєнний період ХХ століття та закріплені у низці міжнародних документів, серед яких: Загальна декларація прав людини ООН (1948 р.), Женевська декларація Всесвітньої медичної асоціації (1948 р.), Міжнародний кодекс медичної етики (1949 р.), Лісабонська декларація прав пацієнта (1981 р.), Декларація про політику в

галузі забезпечення прав пацієнта в Європі (1994 р.), Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини (1997 р.), Європейська хартія прав пацієнтів (2002 р.). «Дванадцять принципів надання медичної допомоги у будь-якій національній системі охорони здоров'я» (1963 р.) шостим принципом яких визначено, що всі особи, які беруть участь у лікуванні пацієнта на будь-якій його стадії або особи, які контролюють це лікування, повинні усвідомлювати і дотримуватися конфіденційності у взаємовідносинах лікаря і пацієнта [1].

Попри, здавалося б, нормативне закріплення права особи на таємницю щодо стану її здоров'я, факту звернення за медичною допомогою та наданих їй медичних процедур, всеодно лишається місце для дискусій щодо визначення таких понять як лікарська таємниця, медична таємниця, таємниця про стан здоров'я особи, психіатрична таємниця. Розуміння суті цих понять та доцільності їх застосування має як наукове, так і практичне значення, позаяк у різних правових документах зустрічаються різні поняття – медична таємниця та лікарська таємниця. До прикладу, поняття «медична таємниця» зустрічаємо у п. 12 Рекомендації щодо охорони здоров'я працівників на місцях роботи, ухваленої Міжнародною організацією праці, в якій наголошено на необхідності вживання заходів щодо дотримання медичної таємниці у зв'язку з усіма медичними оглядами, а також реєстрацією та зберіганням документів, що їх стосуються [2], а також у п. 3.3 Інструкції з організації роботи із забезпечення соціальними виплатами осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей у Міністерстві оборони України, затвердженої наказом МО України, в якому йдеться, що з метою збереження медичної таємниці медичні документи можуть передаватися або пересилатися до МСЕК безпосередньо ТЦКСП [3]. Тут варто зауважити, що низка національних правових документів, які регулюють порядок надання медичної допомоги, після оновлення/зміни містять у собі саме поняття «лікарська таємниця», хоча, наприклад, у першій редакції Порядку медичного обстеження донорів крові та (або) її компонентів, затвердженому наказом МОЗ України № 385 містилося поняття «медична таємниця» (п. 1.5 «Донорам гарантується анонімність, відомості, отримані від донора, складають медичну таємницю» [4]), в той час як у чинній редакції цього документу знаходимо поняття саме лікарської таємниці. Розуміння, які ж саме відомості становлять таємницю про стан здоров'я особи має також значення в частині її охорони та настання відповідальності за її порушення. Значне зростання чисельності психічних захворювань серед населення, необхідність надання відповідної медичної допомоги, та, водночас, побоювання громадян за зверненням до профільних фахівців зумовило поширення ідей про необхідність нормативного закріплення поняття «психіатричної таємниці».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми реалізації та захисту права на інформацію про стан здоров'я та його таємницю досліджували такі науковці як М. Білинська, С. Булеца, Ю. Губський, Х. Майкут, І. Марущак, С. Стеценко, Р. Майданик, О. Манжосова, О. Негодченко, І. Сенюта та б. ін. Однак ці дослідження, здебільшого, стосувалися понять лікарської та медичної таємниці, в той час як зростаюча проблематика психічного здоров'я населення та пов'язані із нею питання забезпечення конфіденційності інформації про надання медичної допомоги у даній сфері, лишаються предметом нечисленних досліджень та потребують подальшого наукового пошуку.

Мета статті – з'ясувати зміст поняття психіатричної таємниці, розглянути актуальність і допустимість його нормативного закріплення, визначити коло інформації, яка становить лікарську таємницю, медичну таємницю, психіатричну таємницю, а також підстави її використання з врахуванням норм національного законодавства, положень наукової доктрини та юридичної практики.

Виклад основного матеріалу. Статтею 286 ЦК України закріплено, що фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні [5]. Очевидно, що в умовах «інформаційної цивілізації» таємниця набуває особливої цінності, і від того, наскільки держава вживатиме заходи щодо її забезпечення, буде залежати безпека держави, суспільства, окремої особи [6, с. 16].

Цивілісти тлумачать це право як можливість особи самостійно визначати коло осіб, які можуть отримати інформацію про стан її здоров'я, а також вимагати від осіб, які отримали цю інформацію у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків (наприклад, лікар, медична сестра тощо) або з інших джерел, не розголошувати її [7, с. 693-694].

Зважаючи на викладене варто погодитися із Х. Майкут щодо абсолютності права особи на таємницю про стан її здоров'я, оскільки саме цьому праву кореспондує обов'язок усіх інших осіб, яким стало відомо таку інформацію, утримуватися від її поширення. А враховуючи те, що саме лікарі володіють значним обсягом такої інформації, то очевидним є зв'язок таємниці про стан здоров'я із інститутом лікарської таємниці [8, с. 174].

Дотично поняття лікарської таємниці розкрито у ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я, відповідно до якої медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків. Разом з тим, при використанні інформації, що становить лікарську

таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, в тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта [9]. Як бачимо, законодавець чітко не визначає перелік відомостей, що становлять лікарську таємницю, оскільки до нього може входити значний масив відомостей не лише медичного, а й, до прикладу, сімейного характеру.

У науковому середовищі сформувалися різні підходи до тлумачення поняття лікарської таємниці. Одні науковці акцентують увагу на зв'язку лікарської таємниці із дотриманням прав пацієнта, інші – пов'язують лікарську таємницю із обов'язком осіб, які надають медичні послуги, виконувати належним чином свої обов'язки, треті – вказують на морально-етичну природу лікарської таємниці та її збереження. В цілому, на наш погляд, лікарську таємницю варто розглядати як сукупність інформації, отриманої під час медичного обстеження чи лікування особи (сам факт звернення за допомогою у медичний заклад або надання такої допомоги у примусовому порядку, про фізичні вади чи психічні розлади, шкідливі звички, спадкові захворювання).

Інформація про стан здоров'я особи об'єктивно стосується медичної сфери, що викликало виникнення такого поняття як «медична інформація про стан здоров'я» або «медична таємниця» [10, с. 154-155]. Варто зазначити, що дискусійним є питання щодо визначення сутності медичної таємниці. Деякі вчені наголошують на тотожності понять «лікарська таємниця» та «медична таємниця», інші ж вказують на їх схожість, але ніяк не тотожність.

Прихильниками самостійності поняття «медичної таємниці» є С. Стеценко [11] та О. Негодченко [12]. Зокрема, С. Стеценко зазначає, що поняття «медична таємниця» охоплює весь комплекс інформації про стан здоров'я особи, яка, в силу особливостей надання медичної допомоги, може бути відома не тільки лікарю, а й іншому медичному персоналу. А О. Негодченко вказує на застосування терміна «медична таємниця» в міжнародно-правових актах та пропонує законодавчо закріпити поняття медичної таємниці як таємної інформації про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, а також будь-які інші відомості, що стали відомі медичному працівнику або іншій особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, у процесі надання медичної допомоги [12, с. 43-44, 45].

Х. Майкут відстоює позицію про те, що заміна поняття «лікарська таємниця» на «медична таємниця» є недоцільною, оскільки це призведе до плутанини в розумінні змісту обох понять, а відтак у понятійному апараті слід лишити зрозумілу і звичну «лікарську таємницю» [8, с. 175-176].

Водночас, на необхідність розмежування лікарської та медичної таємниці вказує Конституційний Суд України. Так, у рішенні по справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про

інформацію» та ст. 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К. Г. Устименка) від 30.10.1997 р., серед іншого, визначено, що до конфіденційної інформації належить свідчення про особу (освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, дата і місце народження, майновий стан та інші персональні дані). Крім того, у зазначеному рішенні Конституційного Суду України вказано, що медична інформація – це свідчення про стан здоров'я людини, історію її хвороби, про мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, в тому числі і про наявність ризику для життя і здоров'я, за своїм правовим режимом належить до конфіденційної, тобто інформації з обмеженим доступом. Лікар зобов'язаний на вимогу пацієнта, членів його сім'ї або законних представників надати їм таку інформацію повністю і в доступній формі. Також, у рішенні вказано, що лікарська таємниця - це інформація про пацієнта, а медична інформація - інформації для пацієнта [13].

Таку ж позицію займає і М. Хавронюк, який основним критерієм поділу інформації на два види – лікарську таємницю та медичну таємницю – вважає мету її збереження та використання [14, с. 312]. Подібну точку зору має і О. Негодченко, оскільки вказує на доцільність застосовувати до лікарської таємниці правила, характерні для режиму публічно-правової таємниці, а щодо медичної таємниці – приватно правової таємниці [12, с. 45].

Окремо, також, варто звернути увагу на закріплене у законі право на таємницю про стан здоров'я (ст. 39-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я), яким передбачено право пацієнта на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при його медичному обстеженні [9]. До прикладу, О. Манжосова, досліджуючи проблеми забезпечення права особи на таємницю про стан здоров'я в умовах пандемії, використовує поняття медичної таємниці, зважаючи на те, що за своїм правовим режимом медична таємниця, в розумінні інформації про стан здоров'я пацієнта, являє собою конфіденційну інформацію і різновид інформації з обмеженим доступом, та є особистим правом пацієнта, яке діє протягом усього життя особи-пацієнта [15, с. 35,]. Авторка зазначає, що медична таємниця не є абсолютною, адже у певних випадках її розголошення є необхідним для забезпечення інтересів держави і суспільства. Так, відповідно до ст. 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я, розголошення відомостей, які становлять лікарську таємницю, допускається лише у передбачених законом випадках.

У науковій доктрині зустрічається, проте законодавчо не визначене, поняття психіатричної таємниці. В контексті забезпечення прав осіб з психічними розладами мова ведеться про лікарську або ж медичну таємницю щодо стану їхнього здоров'я. Втім, побутує думка про необхідність формулювання ще й поняття таємниці психіатричної.

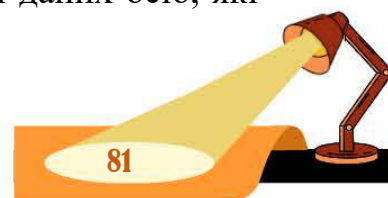

У більшості випадків вчасне отримання кваліфікованої психіатричної допомоги унеможлиблюється через те, що особа банально соромиться звернутися за такою допомогою, боїться осуду, а це, у свою чергу, може призвести до загострення хвороби та необхідності лікування, в тому числі, примусового, у майбутньому. Ми поділяємо думку С. Гвоздика про те, що проблема низької доступності психіатричної допомоги пов'язана із порядком її надання, який обов'язково передбачає включення інформації про психічний розлад до медичної історії хвороби. У наступному така інформація може стати перешкодою для отримання роботи, спеціальних прав або ж зашкодити репутації особи, оскільки незалежно від характеру психічного розладу, його небезпеки для оточуючих, доступність інформації про звернення за психіатричною допомогою розглядатиметься, як привід для стигматизації [16, с. 78].

Актуальною є позиція І. Хавронюка, який до лікарської таємниці, серед інших, відносить відомості про факти звернення за психіатричною допомогою та лікування у психіатричному закладі чи перебування у психоневрологічних закладах для соціального захисту або спеціального навчання, а також інші відомості про стан психічного здоров'я особи, її приватне життя [14, с. 313].

Досліджуючи інформацію, яку заборонено розголошувати працівникам психіатричних закладів І. Сенюта включає до неї: «факт звернення до психіатричного закладу чи за психіатричною допомогою; перебування у такому закладі та отримання психіатричної допомоги, соціального захисту; відомості про особу та її приватне життя» [17, с. 22]. Дійсно, негативні наслідки для реалізації прав особою, яка зверталася за допомогою до психіатричного закладу, може мати навіть сам факт відвідування такого закладу без повідомлення про результати психіатричного огляду чи наявності психічного розладу. Тому, забезпечення прав особи в такому випадку можливе через повну конфіденційність відносин між лікарем-психіатром та особою (пацієнтом) й унеможливлення здобуття такої інформації за винятком наявності психічного розладу, який передбачає заборону займатися певними видами діяльності.

З огляду на викладене, цілком обґрунтованим видається твердження про те, що застосування лікарської таємниці є недостатнім для забезпечення прав пацієнта психіатричного закладу, адже у відкритому доступі залишається інформація про хворобу чи місце перебування пацієнта, прихованим є лише його персональні дані. Відповідно, ототожнення психіатричної таємниці та лікарської буде звужувати сутність першої [16, с. 80]. До того ж, попри декларованість принципу конфіденційності інформації у сфері соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами, все одно, питання конфіденційності даних осіб, які

звертаються за медичною допомогою у сфері психічного здоров'я, лишається невирішеним, особливо зважаючи на функціонування електронних систем документообігу, з якими працюють лікарі [18].

Якщо розглядати надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, то гарантіями правомірності її застосування мають бути колективність рішень лікарів-психіатрів, можливість залучення незалежних психіатрів, перевірка прийнятого рішення як судом, так і органами виконавчої влади. Проте, на думку О. Стулова, недостатньо лише законодавчого закріплення добровільності психіатричної допомоги, окремої уваги потребує забезпечення механізму збереження лікарської таємниці, створення спеціальних курсів щодо підвищення якості як професійної, так і правової підготовки лікарів [19, с. 97-98].

Слід погодитися із М. Максимовою про те, що права пацієнтів психіатричних закладів розглядаються у наукових дослідженнях, здебільшого, як елемент загальних медичних прав або в контексті недієздатності та застосування примусових заходів медичного характеру для осіб, що вчинили кримінальне правопорушення. Водночас, примусова психіатрична допомога повинна застосовуватися лише у разі відсутності можливості надати таку допомогу у добровільному порядку, а особливий порядок надання психіатричної допомоги обов'язково передбачає включення інформації про психічний розлад до історії хвороби, тому підставними є побоювання осіб, у яких діагностовано психіатричні розлади, або їх законних представників, про те, що така інформація в майбутньому може стати перешкодою для отримання роботи, спеціальних прав або зашкодити репутації [20, с. 398].

Зважаючи на вищезазначене, заслуговує на увагу поняття психіатричної таємниці, запропоноване С. Гвоздиком, відповідно до якого психіатрична таємниця — це сукупність інформації про стан психічного здоров'я, відвідування, перебування в психіатричному закладі, отримання психіатричної допомоги та наявність психічного розладу, яка отримується в процесі відносин між пацієнтом психіатричного закладу, його законними представниками та працівниками психіатричного закладу [16, с. 81]. При цьому, необхідність запровадження вказаного вище поняття обґрунтовується особливостями психіатричної таємниці як такої, серед яких: зберігати психіатричну таємницю зобов'язані усі суб'єкти права, яким за будь-яких обставин стала відома інформація про стан психічного здоров'я особи, а не лише лікар-психіатр та працівники психіатричного закладу; психіатрична таємниця охоплює інформацію щодо часу та місця лікування пацієнта психіатричного закладу, так як назви, які використовуються для позначення психіатричних закладів не дозволяють приховати мету їх відвідування; психіатрична таємниця забезпечує право пацієнта психіатричного закладу на приватність особистого життя, оскільки пацієнти, перебуваючи в

психіатричному закладі, повідомляють лікарям інформацію про своє життя та оточуючих, а в процесі лікування розкриваються особисті звички та особливості поведінки, які за інших обставин були б невідомі. Охоплення отриманої в процесі надання психіатричної допомоги інформації усіма працівниками психіатричного закладу дозволяє гарантувати права пацієнта на приватність, повагу до його честі та гідності, а також підтримує збереження особистих кордонів» [16, с. 81].

Як і С. Гвоздик, М. Максимова вказує на необхідність належної науково-теоретичної розробки питання психіатричної таємниці з огляду на її специфіку. В контексті дослідження особливостей правового регулювання реалізації неповнолітніми права на психіатричну допомогу остання зазначає, що у випадку, коли мова йде про дітей та підлітків, інформація, що може вважатися психіатричною таємницею, повідомляється батькам або законним представникам, тому вони теж будуть суб'єктами, зобов'язаними зберігати таємницю (а не лише лікарі-психіатри чи медичні працівники психіатричного закладу [20, с. 398].

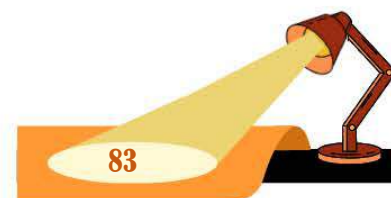
Висновки. Зростання значення правового гарантування охорони інформації про стан здоров'я особи, в тому числі – враховуючи глобалізацію електронних мереж, цифровізацію усіх ключових сфер суспільного життя, зумовлюють необхідність удосконалення правового регулювання цієї сфери, в тому числі і через уніфікацію понятійного апарату.

Аналізуючи національне законодавство у сфері охорони здоров'я, положення наукової доктрини, зустрічаємо поняття «лікарська таємниця», «медична таємниця», «таємниця про стан здоров'я», «психіатрична таємниця». І якщо співвідношення понять «лікарська таємниця» та «медична таємниця» було предметом наукових розвідок, то поняття «психіатричної таємниці» є новим та малодослідженим. Водночас, безспірною є актуальність охорони інформації про стан психічного здоров'я особи. В сучасних умовах, коли загострюється проблематика зростання чисельності психічних розладів у населення та своєчасності надання психіатричної допомоги, забезпечення таємниці про стан психічного здоров'я набуває важливого значення, оскільки належне здійснення такого права впливає на загальний порядок реалізації фізичною особою своїх особистих немайнових прав.

Таким чином, якщо медична та лікарська таємниці можуть розглядатися як інформація для пацієнта і про пацієнта, то психіатрична таємниця – стосується конкретно психічного здоров'я особи, а її збереження є способом реалізації права на психічну недоторканність особи, зокрема та особисту недоторканність, в цілому.

Література:

1. Дванадцять принципів організації охорони здоров'я для будь-якої національної системи охорони здоров'я, прийняті на 17-й Всесвітній медичній асамблеї у Нью-Йорку, 1963 (з поправками, внесеними на Всесвітній медичній асамблеї у Венеції, 1983 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140460_140460)

2. Рекомендація щодо охорони здоров'я працівників на місцях роботи № 97, ухваленої Міжнародною організацією праці 25.06.1953 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_071#Text

3. Інструкція з організації роботи із забезпечення соціальними виплатами осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей у Міністерстві оборони України, затверджена наказом Міністерства оборони України № 937 від 31.12.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-15#Text>

4. Порядок медичного обстеження донорів крові та (або) її компонентів, затверджений наказом МОЗ України № 385 від 01.08.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0896-05/ed20050801>

5. Цивільний кодекс України: Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

6. Вислоцька Т. Кримінально-правова охорона таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. ЛДУВС. 2017. 275 с.

7. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використання позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців): у 4 т. / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Х. : ФОП Колісник А.А., 2010. Т.4. 768 с.

8. Майкут Х. Окремі аспекти цивільно-правової охорони права на таємницю про стан здоров'я. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Юридичні науки. 2014. № 6-1. Т. 1. С. 173-177.

9. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

10. Мацегорін О. Цивільно-правова охорона права на таємницю про стан здоров'я. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 154-158.

11. Стеценко С. Медичне право України (правове забезпечення лікарської таємниці) : монографія / С. Стеценко, І. Шатковська. К. : Атіка, 2010. 144 с.

12. Негодченко О. Медична та лікарська таємниці як гаранті інформаційної приватності. *Право і суспільство*. 2013. № 2. С. 41-48

13. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та ст. 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К. Г. Устименка) від 30.10.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-97#Text>

14. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3-тє вид., переробл. і допов. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. К. : Атіка. 2003. 1056 с.

15. Манжосова О. Проблеми забезпечення права особи на таємницю про стан здоров'я в умовах пандемії. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. № 1. С. 33-36

16. С. Гвоздик Теоретичні проблеми адміністративно-правового регулювання забезпечення прав пацієнта психіатричного закладу та шляхи їх вирішення. *Соціальне право*. 2020. № 2. С. 76-84.

17. Сенюта І., Клапатий Д. Психіатрична допомога: механізми забезпечення правпацієнтів та їхніх законних представників в Україні. Л.: «Медицина і право», 2013. 43 с.

18. Державний стандарт стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затверджений наказом Міністерства соціальної політики України № 198 від 29.02.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0432-16#Text>

19. Стулов О. Проблеми забезпечення законності при наданні психіатричної допомоги. *Держава та регіони*. 2013. Вип. 3. С. 97-98.

20. Максимова М. Особливості адміністративно-правового регулювання реалізації дитиною права на психіатричну допомогу в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 397-399

References:

1. Dvanadtsiat pryntsypiv orhanizatsii okhorony zdorovia dlia bud-yakoi natsionalnoi systemy okhorony zdorovia, pryiniatina 17-y Vsesvitnii medychnii asamblei u Niu-Yorku, 1963 (z popravkamy, vnesenymy na Vsesvitnii medychnii asamblei u Venetsii, 1983 r. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140460__140460

2. Rekomendatsiia shchodo okhorony zdorovia pratsivnykiv na mistsiakh roboty № 97, ukhvalenoi Mizhnarodnoiu orhanizatsiieiu pratsi 25.06.1953 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_071#Text

3. Instruksiiia z orhanizatsii roboty iz zabezpechennia sotsialnymy vyplatamy osib, zvilnenykh z viiskovoi sluzhby u Zbroinykh Sylakh Ukrainy, ta chleniv yikh simei u Ministerstvi oborony Ukrainy, zatverdzhena nakazom Ministerstva oborony Ukrainy № 937 vid 31.12.2014 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-15#Text>

4. Poriadok medychnoho obstezhennia donoriv krovi ta (abo) yii komponentiv, zatverdzhenyi nakazom MOZ Ukrainy № 385 vid 01.08.2005 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0896-05/ed20050801>

5. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon, Kodeks vid 16.01.2003 № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

6. Vyslotska T. (2017) *Kryminalno-pravova okhorona taiemnytsi v Ukraini [Criminal law protection of secrecy in Ukraine]*. Lviv: LDUVS. [in Ukrainian].

7. Spasybo-Fatieieva I. V. (Ed.) (2010) *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar (poiasnennia, tlumachennia, rekomendatsii z vykorystannia pozysii vyshchyykh sudovykh instantsii, Ministerstva yustytisii, naukovtsiv, fakhivtsiv) [The Civil Code of Ukraine. Scientific and practical commentary (explanations, interpretations, recommendations for using the positions of higher courts, the Ministry of Justice, scientists, specialists)]*. (Vols 1-4). Kh. : FOP Kolisnyk A.A. [in Ukrainian].

8. Maikut Kh. (2014) *Okremi aspekty tsyvilno-pravovoi okhorony prava na taiemnytsiu pro stan zdorovia [Certain aspects of the civil law protection of the right to secrecy about the state of health]*. Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. [in Ukrainian].

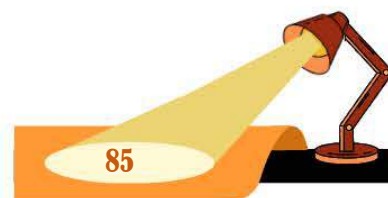
9. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 № 2801-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

10. Matsehorin O. (2014) *Tsyvilno-pravova okhorona prava na taiemnytsiu pro stan zdorovia [Civil law protection of the right to secrecy about the state of health]*. Chasopys Kyivskoho universytetu prava [in Ukrainian].

11. Stetsenko S. (2010) *Medychne pravo Ukrainy (pravove zabezpechennia likarskoi taiemnytsi) [Medical law of Ukraine (legal protection of medical secrecy)]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

12. Nehodchenko O. (2013) *Medychna ta likarska taiemnytsi yak haranty informatsiinoi pryvatnosti [Medical and doctors secrecy as guarantors of information privacy]*. Pravo i suspilstvo [in Ukrainian].

13. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi shchodo ofitsiinoho tlumachennia statei 3, 23, 31, 47, 48 Zakonu Ukrainy «Pro informatsiiu» ta st. 12 Zakonu Ukrainy «Pro prokuraturu» (sprava K. H. Ustymenka) vid 30.10.1997 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-97#Text>

14. Melnyk M. I., Khavroniuk M. I. (Ed.) (2003) *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]*. Kyiv: Atika [in Ukrainian].

15. Manzhosova O. (2020) *Problemy zabezpechennia prava osoby na taiemnytsiu pro stan zdorovia v umovakh pandemii [Problems of ensuring a person's right to secrecy about health in the context of a pandemic]*. Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnogo universytetu «Odeska yurydychna akademiia» [in Ukrainian].

16. S. Hvozdyk (2020) *Teoretychni problemy administratyvno-pravovoho rehuliuвання zabezpechennia prav patsiienta psykhiatrychnoho zakladu ta shliakhy yikh vyrishennia [Theoretical problems of administrative and legal regulation of ensuring the rights of a patient of a psychiatric institution and ways to solve them]*. Sotsialne pravo [in Ukrainian].

17. Seniuta I., Klapaty D. (2013) *Psykhiatrychna dopomoha: mekhanizmy zabezpechennia pravpatsiientiv ta yikhnikh zakonnykh predstavnykiv v Ukraini [Psychiatric care: mechanisms for ensuring the rights of patients and their legal representatives in Ukraine]*. Lviv: «Medytsyna i pravo» [in Ukrainian].

18. Derzhavnyi standart statsionarnoho dohliadu za osobamy, yaki vtratyly zdatnist do samoobsluhovuvannia chy ne nabuly takoi zdatnosti, zatverdzhenyi nakazom Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy № 198 vid 29.02.2016 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0432-16#Text>

19. Stulov O. (2013) *Problemy zabezpechennia zakonnosti pry nadanni psykhiatrychnoi dopomohy [Problems of ensuring legality in the provision of psychiatric care]*. Derzhava ta rehiony [in Ukrainian].

20. Maksymova M. (2022) *Osoblyvosti administratyvno-pravovoho rehuliuвання realizatsii dytynoiu prava na psykhiatrychnu dopomohu v Ukraini. [Peculiarities of the administrative and legal regulation of the child's right to psychiatric care in Ukraine]* Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal [in Ukrainian].

